

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 2

4 листопада 2022 року

*Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік*

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

ЗМІСТ

Розділ I. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

- Асеева Ю. О. Психолого-педагогічні основи сюжетно-рольових ігор дошкільників..... 6
- Богуш А. М., Чебан К. С. Розвиток зв'язного мовлення дітей передшкільного віку засобами української народної казки..... 11
- Бужина І. В., Поченюк Ю. С. Уявлення про природні явища як складова культури спілкування у дітей раннього дошкільного віку..... 16
- Волошин О. М. Умови формування креативної компетентності майбутніх вихователів в художньо-творчій діяльності..... 25
- Діхтяренко С. В. Дитяче експериментування: сучасна технологія дослідницької діяльності дітей дошкільного віку..... 30
- Колесник А. Г., Подимова Л. В. Особливості формування самосвідомості дітей старшого дошкільного віку... 39
- Кудрявцева О. А., Ньюкало О. О. Оптимізація педагогічної підтримки старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі..... 45
- Монке О. С., Себова Ю. Г. Інтеграція засобів арт-педагогіки в подоланні тривожності дітей дошкільного віку..... 53
- Монке О. С., Харченко І. І. Гра як засіб морально-духовного виховання та морально-вольових якостей сучасних старших дошкільників..... 58
- Притуленко Н. С. Професійна підготовка педагогів дошкільної освіти..... 65

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

- Бабчук О. Г., Шевченко М. В. Агресивна поведінка дітей дошкільного віку: особливості та мотиви прояву..... 72

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПЕРІОД ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

**К. пед. наук, доц. О. А. Кудрявцева
Магістрантка О. О. Ньюкало**

На сучасному етапі розвитку педагогічної та психологічної думки в Україні однією з найбільш актуальних є проблема готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі. У БКДО підкреслюється визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі у розвитку особистості дошкільників та їх підготовці до навчання у школі [1].

Проблему підготовки дитини до навчання у школі досліджували такі науковці, як А. Богуш, Н. Бібік, Н. Гавриш, Н. Головань, І. Істинюк, Н. Коломійченко, О. Кононко, Т. Кондратенко, С. Ладивір, Т. Лях, А. Мартін, Н. Отрощенко, Л. Піроженко, К. Прищепа, А. Середницька, Т. Чечко та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати сутність педагогічної підтримки старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі, визначити рівні сформованості готовності старших дошкільників до навчання у школі на констатувальному етапі дослідження, розробити та запровадити методику роботи з оптимізації педагогічної підтримки дитини в період підготовки до школи на формуальному етапі дослідження.

А. Мартін зазначає, що готовність до школи – це такий рівень психічного розвитку дитини, який створює умови для успішного опанування навчальною діяльністю [5, с. 149].

Н. Отрощенко пропонує розглядати готовність дітей до школи як складне, багатокомпонентне завдання, яке охоплює всі сфери життя майбутнього учня, а тому вимагає комплексу конкретно-наукових досліджень, оскільки низький рівень сформованості одного з компонентів готовності до школи тягне за собою відставання у розвитку інших, а в майбутньому – складну адаптацію до школи і можливі психологічні проблеми у дитини [6, с. 93].

А. Курчатова вважає, готовність дитини до навчання у школі раціонально розглядати як оптимальне поєднання впливу комплексу компонентів, який охоплює всі основні сфери розвитку дитини: інтелектуальну, емоційну, вольову, соціальну, морфологічну, а також психічне і соматичне здоров'я [4, с. 72].

Вважаємо, що підготовка дітей до школи буде ефективнішою при педагогічній підтримці старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі.

Н. Коломійченко стверджує, що педагогічний захист і підтримка – це спільний пошук педагога і дитини в конкретній ситуації конкретних способів допомоги, переосмислення ситуації та виходу на прийняття нового у своїй «Я-концепції», тим самим подальший розвиток її [3].

Т. Чечко, Т. Лях розглядають поняття «соціально-педагогічна підтримка особистості» як: допомогу і захист, здійснення виховного впливу на дитину і створення педагогічних умов для її нормального розвитку; процес підтримки і посередництва; допомогу соціального педагога кризовим категоріям дітей; соціальне явище, що відображає надання соціумом своїх ресурсів людині, яка опинилася в складних життєвих обставинах [7, с. 213].

І. Істинюк пропонує такі педагогічні умови підготовки дошкільників до школи: наступність у змісті підготовки дітей до школи у контексті вимог НУШ, діагностування рівня готовності дитини до навчання у школі, аналіз та врахування отриманих результатів, ефективне кадрове та дидактично-методичне забезпечення, постійна взаємодія та співпраця з батьками [2].

З метою діагностики рівнів сформованості готовності старших дошкільників до навчання у школі було проведено констатувальний етап педагогічного дослідження на базі Комунального ЗДО «Авангардівський заклад дошкільної освіти «Берізка» Авангардівської селищної ради, м. Одеси. В експерименті приймало участь 54 старших дошкільника.

На констатувальному етапі дослідження було визначено такі компоненти та показники сформованості готовності стар-

ших дошкільників до навчання у школі: фізична готовність (стан здоров'я дитини, загальний фізичний розвиток, сформованість рухових умінь і навичок, розвиток дрібної моторики рук); мотиваційна готовність (бажання дитини бути школярем, прагнення до навчання і отримання нових знань, сформованість позиції майбутнього школяра); інтелектуальна готовність (загальний обсяг знань дитини, розвиненість мовлення; розвиненість пізнавальних процесів (мислення, уваги, пам'яті, уяви); соціальна готовність (вміння слухати іншу дитину та узгоджувати спільні з групою дії, виконання правил і норм поведінки, розуміння позиції вчителя, адекватна самооцінка). Було схарактеризовано три рівні сформованості готовності старших дошкільників до навчання у школі (Високий, Середній, Низький).

Для визначення ступеню прояву показників сформованості готовності старших дошкільників до навчання у школі було застосовано такі діагностувальні методи та методики: аналіз медичної документації, оцінювання фізичного розвитку дитини за таблицею Т. Тарасової, тести для оцінювання фізичної підготовленості дітей; методика «Навчальна мотивація» М. Гінзбурга, тест «Сходінки» В. Щур; «Опитувальник шкільної зрілості» Я. Йїрасек, «Запам'ятай 10 слів» А. Лурія, опитувальник «Що я знаю про довкілля»; педагогічне спостереження, анкетування вихователів і батьків.

На констатувальному етапі дослідження отримано такі результати: з Високим рівнем сформованості готовності до навчання у школі у старшій групі № 1 – 1 дитина (4%), у старшій групі № 2 – відсутні; з Середнім рівнем сформованості готовності до навчання у школі у старшій групі № 1 – 13 дітей (48%), у старшій групі № 2 – 16 дітей (60%); з Низьким рівнем сформованості готовності до навчання у школі у старшій групі № 1 – 13 дітей (48%), у старшій групі № 2 – 11 дітей (40%). В якості експериментальної обираємо старшу групу № 1, в якості контрольної – старшу групу № 2.

На формуальному етапі дослідження з метою оптимізації педагогічної підтримки старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі було розроблено та запрова-

джено з дітьми експериментальної групи спеціальні методи та прийоми. Робота в малих групах є одним з механізмів стимулювання активності дитини в процесі соціалізації, підтримки ініціативності в її роботі над собою. Для дошкільника існування в рамках такого середовища є необхідністю, але за певних умов: повага до особистості та внутрішнього простору іншої людини, доброзичливість. У роботу малих груп було включено рольову взаємодію дітей та дорослих, у рамках якої передбачено зміну соціального статусу дитини.

Для того, щоб дитина старшого дошкільного віку звернула увагу на окремі аспекти своєї поведінки та відносини з оточенням, самостійно могла оцінити особистісні зміни та побачити динаміку розвитку відносин у дитячому колективі, дітям пропонувалося позначити та обговорити проблеми, актуальні для даного періоду. Таким чином дитина отримувала навички самовиховання. У процесі індивідуального спілкування з дитиною була можливість оцінити складові компонентів психологічної готовності, у розмовах з батьками знаходили рішення у конкретній ситуації. Проблемні ситуації, що виникали, обговорювалися на медико-психолого-педагогічних пед. радах в індивідуальному порядку.

Для поліпшення показників психологічної готовності дітям було запропоновано наступні завдання: знайти зображення геометричних форм по комбінації ознак; поставити питання довільно, розуміючи структуру запитання; ставити питання, спрямовані на розкриття сенсу ситуації; виділити головне у змісті-тексту; знайти рішення в гіпотетичній ситуації; вправу «Картки-загадки». На демонстраційній дошці зображення - квадрата, трикутника, прямокутника; кола. Дітям було запропоновано знайти, чим відрізняються малюнки (геометричною формою). Далі демонструвалися кольорові олівці. Чим відрізняються олівці? (кольором).

Демонстрація зображень двох дерев (великого та маленького). Чим відрізняються дерева? (розміром). Демонстрація зображень двох різних геометричних форм, що відрізняються за кольором, величиною. Чим відрізняються малюнки? (Формою,

кольором, величиною).

Демонстрація «смужки-загадки», яка розділена на три частини: на першій зображення геометричних фігур (квадрата, трикутника, прямокутника, кола), на другій - зображення кольорових олівців (червоний, жовтий, зелений, синій); третій - різні за величиною дерева (велике та маленьке). За допомогою смужки-загадки загадувався малюнок геометричної форми, а дітям потрібно знайти цей малюнок у таблиці. Скріпкою, що пересувається краєм смужки, відзначалася обрана форма, колір, величина зображення. Відгадки було розташовано на окремих картках. На кожній картці зображено геометричну форму червоного, жовтого, синього, зеленого кольору. Декілька разів загадувалися зображення геометричних форм різного кольору і розміру, дітям потрібно було знайти відгадки.

Під час читання казки Дж. Родарі «Питання навиворіт» дітям ставилися запитання: «Чи можна про щось дізнатися, якщо поставити питання, так само як герой казки? Придумаємо назву казки. Якщо дітям було важко, запитували про кого ця казка? Про що у ній йдеться? Дітям пропонувалося виправити «неправильні» питання казки так, щоб одразу можна було зрозуміти, про що запитують. Запитання для виправлення: «Чому ящики мають стіл? Чому хвіст має рибу? Чому у вусів є кішка? Чому тінь має сосна? Чому хмари не пишуть листи? Чому у бороди є обличчя? Також запропоновано вигадування «правильних» та «неправильних» питань при опорі на зображення будинку, на якому чітко видно вікна, двері, стіни та інше. Приклад «правильного» питання: «Для чого біля даху будинок? Дітям задавалися наступні питання: «Чому хмари не пишуть листів?» – «правильне» чи «неправильне» питання? Чому? Та тому, що писати можуть лише люди. Тому питання безглузде. А от якби спитали: «Чому Тарасик не пише листів? Чи можна було б на нього відповісти? Дітям пропонувалося придумати причину, через яку Тарасик не пише листів. У ході заняття дітям давалися завдання: знайти зображення геометричних форм щодо комбінації ознак, ставлячи питання, використовуючи опору на картинки; формулювати логічні визначення понять, вказуючи різні

видові відмінності предметів; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, наслідки подій.

У вправі «Картки-загадки» розгадки було розташовано на окремих маленьких картках і вони згруповані за ознакою форми. На мольберті розміщена картинка із зображенням різних предметів. Дітям повідомлялося, що вони продовжуватимуть навчатися ставити запитання: «Подумайте, які питання можна ставити за цим малюнком, щоб не прогаяти нічого з того, що на ньому зображено. Дотримуйтесь правила: питання не можна повторювати.

У наступній вправі «Придумуємо найкоротші розповіді» діти дають логічні визначення предметам, до яких ставили питання у попередній вправі. Наприклад: Білка – звір, який живе у дуплі. Білка – це звір, який харчується горіхами.

З метою покращення показників фізичної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі з дітьми проводилися різні види інноваційних занять з фізичного розвитку, загартовувальні процедури: заняття з використанням нетрадиційного обладнання (доріжки для ходьби, канат та ін.) та інвентарю (навісні лавки, перекладини). Використовувалися основні заходи оздоровчого спрямування: інноваційна ранкова гімнастика; веселі фізкультхвилинки; загартовувальні процедури (обливання ніг, ходьба мокрою матер'яною доріжкою, просоченою морською водою); тематичні дні здоров'я.

Проводилися також елементи корегувальної гімнастики для профілактики плоскостопості та порушень опорно-рухового апарату; елементи хатха-йоги та релаксація; ритмічна гімнастика; степ-аеробіка; контрастне загартовування повітрям; гімнастика для очей; ігровий комплекс «Школа м'яча». Обов'язковим елементом роботи були індивідуальні завдання додому, які виконувалися під контролем батьків.

З метою просвітницької роботи проводилися батьківські збори на теми: «Профілактика та корекція плоскостопості у дітей», «Причини виникнення та профілактика захворювань опорно-рухового апарату» та інші, оформлено стенди, де обговорювалися проблеми здоров'я та підготовки дітей до школи.

Взаємодія ЗДО з сім'єю оцінювалася за такими показниками: використання навичок позитивного спілкування, визначення та використання позитивних рис, сильних сторін дитини, створення дружнього партнерства між закладом дошкільної освіти та сім'єю. Організація систематичної взаємодії закладу дошкільної освіти з батьками з питань готовності дітей до навчання у школі включала такі види діяльності: семінари, практикуми, ділові ігри та інші форми просвітницької діяльності, пов'язані з підготовкою старших дошкільників до школи.

Проводилися консультації з батьками на теми: «Бережи здоров'я змолоду», «Правила для батьків», «Чому дитині буває важко вчитися», «Колір та характер». Організовано спільні виставки сімейних малюнків «Моя Батьківщина», «Моя родина», авторські виставки, де діти розповідали про свої вироби, малюнки. Розроблено тематику домашніх завдань: підібрати та оформити фото улюбленого місця у місті; виготовити новорічну іграшку чи прикрасу; «Воїн у нашій родині», «Спортивна сім'я». Розроблено заняття з тем: «З ким я живу», «Хто працює в дитячому садку», «Здрастуйте! – це я», «Мій дім», «Вулиця та дорожній рух», «Значення людини в природі», «Для чого люди працюють», «Наші батьки», «Навіщо потрібні правила та закони» тощо. Діти старшого дошкільного віку прикрашають музичну залу до Дня незалежності України, відвідують ляльковий театр, краєзнавчий музей. Ці заходи виховували впевненість у собі, вміння аналізувати вчинки, сприяли розвитку пізнавальних інтересів та прагненню до перетворювальної діяльності, виховували почуття громадянськості, патріотизму, інтерес та повагу до людей.

Вважаємо, що запроваджена з дітьми експериментальної групи формувальна робота з педагогічної підтримки дошкільників під час їх підготовки до навчання у школі сприятиме кращій готовності старших дошкільників до навчання у школі. Перспективу дослідження вбачаємо у проведенні контрольного етапу експериментального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція / Байер О. М. та ін.; під наук. кер. Т. О. Піроженко. Київ, 2021. 37 с.

2. Істинюк І. Д. Педагогічні умови підготовки дітей до школи в освітньому просторі приватного закладу позашкільної освіти ЦРД «ТриСкА». *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 188. С. 84-89.

3. Коломійченко Н. Педагогічна підтримка особистісного розвитку старших дошкільників з порушеннями зору як актуальна проблема корекційної педагогіки. URL: <https://ird.npu.edu.ua/files/kolomichenko.pdf> (дата звернення: 7.10.2022).

4. Курчатова А. Теоретичні аспекти формування поведінкового компонента готовності старшого дошкільника до навчання в школі. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 2. С. 71-79.

5. Мартін А. Феномен «готовність» як індикатор реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. *Освіта і суспільство УІ: міжнародний збірник наукових праць*. Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 144-151.

6. Отрощенко Н. Л. Соціально-педагогічна характеристика готовності дітей 6-7 років до навчання в школі в умовах закладу дошкільної освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. № 6 (344). С. 93-102.

7. Чечко Т., Лях Т. Сутність соціально-педагогічної підтримки особистості. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Ю. Федьковича*. 2015. Вип. 139. С. 207-214.